HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

היא גופה תיחוץ דהא (א) כלי חרש אינו מטמא מגבו (א) [א]אלא דפומא לגאו ואי בעית אימא לעולם דפומא לבר הכא במאי עסקינן בחבית של מתכת מיתיבי (ב)[ב]עשבין שתלשן והניחן בחלון או שעלו מאליהן בחלונות ומטלוניות שאין בהן שלש על שלש והאבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ועוף ששכן בחלון ועובד כוכבים שישב בחלון ובן שמנה המונח בחלון והמלח וכלי חרס וספר תורה כולם ממעטין בחלון אבל השלג והברד והגליד והכפור והמים כולן אין ממעטין בחלון והא עשבין חזו לבהמתו [ג]באפרזתא (ה) או שעלו מאליהן כיון דקשו לכותל שקיל להו אמר רבה [ד]בכותל חורבה רב פפא אמר אפילו בכותל יישוב בבאין חוץ (ג) לשלשה לחלון מטלוניות °חזו ליה לקריעה דלבושא [ה]בסמיכתא חזו לאומנא [ו]בריסקא אי בריסקא שאין בהן שלש על שלש שאין בהן ארבעה על ארבעה מיבעי ליה (ג)כעין ריסקא והאבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ערקא ואזלא [ז]בקשורה שחיט לה בטמאה מזבין לה לנכרי בכחושה פסיק שדי לה לכלבים כיון דאיכא צער בעלי חיים לא עביד ועוף ששכן בחלון פרח ואזיל [ח]בקשור שחיט ליה בטמא מזבין ליה לנכרי בקלניתא יהיב ליה לינוקא במסרט קלניתא לא מסרטא כעין קלניתא ועובד כוכבים שישב בחלון קאי ואזיל בכפות אתי חבריה שרי ליה במצורע אתי מצורע חבריה שרי ליה [ט]אלא בחבושי מלכות ובן שמנה המונח בחלון אתיא אמיה דריא ליה [י]בשבת (ד)דתניא [כ]בן שמנה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה מלח חזיא ליה [ל]במרירתא חזיא לעורות [מ]דאית בה קוצי כיון דקשיא לכותל שקלא [נ]דיתבא אחספא חספא גופא תיחוץ

דלית

שאין בה שלש על שלש. שאין מקבלין טומאה: **המדולדלין.** שתלושין ומעורין במקצת והבהמה עומדת אצל החלון והאבר מונח על החלון ותנן בהעור והרוטב (חולין קכט.) מטמאין טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר ואלו לא הוכשרו: **עובד כוכבים.** אינו מקבל טומאה וכן בן שמנה שהרי הוא כאבן לא חי ולא מת: **המלח.** לא מקבל טומאה דלאו אוכל הוא באנפי נפשיה: **וכלי חרס.** שאחוריו לצד אהל הטומאה: **והשלג והברד כו׳.** הואיל ונימוקים מאליהם אין ממעטים וכן מים שבכלי הואיל ואם ינטל הכלי אין עומדים בפני עצמן אין ממעטין בחלון: **הברד.** גלש״א: **הכפור.** גריישלא״ן: **הגליד.** קרח לבן שאינו שלג: ה״ג **והא עשבים חזו לבהמתו.** וסופו ליטלן ואפ״ה כל כמה דאיתנהו התם ממעטי ותיובתא דשמואל: **באפרזתא** (ד). והוא סם המות לבהמה (ה). ומאן דגריס בארזפתא טועה (ו) שהוא קורנס של נפחים: **כיון דקשו לכותל.** שמחלידין אותו כדאמרי׳ במתני׳ [יז.] שקיל להו ואפ״ה ממעט וקשה לשמואל: **בבאין חוץ לשלשה.** טפחים רחוק מן הכותל ועולין לתוך החלון ראשיהן: **חזי לקריעה.** לעשות טלאי: **בסמיכתא.** עב יותר מדאי: **לאומנא.** למקיז דם לקנח פי המכה: **בריסקא.** שהוא מסרט: **אין בהן ארבעה על ארבעה מבעי ליה.** שזו היא שיעור של שק: **קלניתא.** עוף כחוש מאד ואין ראוי לשום אדם: **כעין קלניתא.** כחוש כקלניתא והוא מסרט: **דאית ביה קוצי.** ויסרטו את ידיו: **כיון דקשה לכותל.** כדתנן במתניתין [שם]:

דלית

היא גופה תיחוץ. ותימה היכי תיחוץ הא לא מבטל ליה התם [א] ותירץ ר״י ב״ר מרדכי דכיון שהתריפו הגרוגרות °גם החבית נתקלקל ומבטלו אבל קשה לר״י דבפ״ב דשבת (דף קנז. ושם) דאמר שפקקו את המאור בטפיח כי פקקו מאי הוי הא לא מבטל ליה ואינו חוצץ וליכא למימר דביטלו הטפיח דא״כ היה בונה בשבת ונראה לר״ת ולר״י דכלי חרס לא בעי ביטול אלא שפיר חוצץ אע״ג דלא מבטל ליה והא דקתני לקמן דכלי חרס ממעט בחלון ופריך כלי חרס הא חזי ליה התם מיירי בממעט חלון מכשיעור אבל אינו סותם כל החלון להכי בעי ביטול [ב] אבל היכא דסותם כל החלון [ג] כי הכא דקתני חוצצין דמשמע דסותם לגמרי וכן ההוא דפקקו את המאור התם ודאי [לא] בעי ביטול בכלי חרס ועוד אמר הר״ר שמואל דכלי עץ נמי שאינו מקבל טומאה כגון העשוי לנחת לא בעי ביטול דפ״ב דמגילה (דף כו:) גבי ההוא בי כנישתא דיהודאי דהות פתיחא לההוא אינדרונא דהוה בה מיתנא ובעו כהני לצלויי בה (ה) עד דאמר להו דלו תיבותא ואותבוה אבבא ואי צריך ביטול מאי מהני האי תיבה דמסתמא לא ביטלוה שם ועוד שלא היו יכולים לבטלה שהיה ספר תורה מונח בה ואסור לשנותה (ו) בדבר אחר דמעלין בקודש ולא מורידין [ד]: **בחבית** של מתכת. הקשה ר״ת דחבית גופה תביא טומאה לבית אחר [ה] דע״י אהל נעשית המתכת כחלל להיות אבי אבות הטומאה [ו] כדמוכח במסכת אהלות והוי כחלל נמי לטמא אחרים באהל [ז] דכוליה קרא דוכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב וגו׳ דריש לה בנזיר פרק כ״ג (דף נד. ושם) לענין אהל ונראה לרבינו תם דהכא מיירי כגון שהגרוגרות בולטות חוץ לפי חבית כל סביבותיו ומכסות אותו לגמרי שאין נראה כלל [ח] ודייק ר״ת מדנקט גרוגרות ולא נקט פירות לפי שהם מדובקות יחד אע״פ שיוצאות חוץ לחבית אין נופלות וכי האי גוונא דייק בפרק חבית (שבת דף קמו.) ועוד אומר ר׳ יצחק דהכא מיירי בשאין חבית יוצאה חוץ לכותל דהשתא דרך החלון לא יצא טומאה לבית דטומאה רצוצה בוקעת ועולה ואינה מתפשטת לצדדין שהרי אין בו פותח טפח: **שעלו** מאליהן. תימה היאך ממעטין הטפח הא תנן במס׳ אהלות (פ״ח מ״ה) אלו לא מביאין ולא חוצצין הזרעים והירקות המחוברין לקרקע חוץ מן הירקות שמנו פירוש הנהו דמנו לעיל דמביאין וחוצצין האירוס והקיסוס וירקות חמור ודלעת יוונית וא״כ היכי קתני דעשבין שעלו מאליהן דחוצצין ותירץ רבינו תם דהתם איירי לענין אהל דאין נעשין אהל לחוץ בפני הטומאה על מה שתחתיהם או שעליהם או להביא טומאה מפני שהרוח מנשבו ואינו עומד במקום אחד [ט] והוי דומיא דעוף הפורח שאינו לא חוצץ ולא מביא הקשה ר״י דהכא בכולה שמעתין לא בעינן מירוח לא בעשבים ולא בחבית דפריך לעיל היא גופה תיחוץ ובהגוזל קמא (ב״ק דף קה.) אמר רבה הרי (ז) חבית שניקבה וסתמוה שמרים הצילוה פקקה בזמורה עד שימרח מן הצדדין וי״ל דהתם (ז) בכלי בעינן מוקף צמיד פתיל להכי צריך מירוח אבל הכא לא בעי צמיד פתיל: **ועוף** ששכן בחלון. נראה דאתי אפילו לר״מ דאמר (עירובין דף טו:) כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן לסוכה ולא לחי למבוי כו׳ דהיינו לענין מחילת עשרה טפחים דוקא אבל הכא לענין ממעט בחלון ממעטו בכל דבר שיבטלנו: **ועובד** כוכבים שישב בחלון. דעובד כוכבים אינו מקבל טומאה כדנפקא לן מקרא בפ״ב דנזיר (דף סא: ושם) דכתיב ואיש אשר יטמא וגו׳ מתוך הקהל °יצא עובד כוכבים שאין לו קהל ואע״ג דחכמים עשאום כזבים לכל דבריהם [י] (שבת דף פג. נדה דף לד.) כיון דמדאורייתא לא מקבלי טומאה חוצצין מפני הטומאה וא״ת דבפרק יוצא דופן (נדה דף מג:) אמר חומר בשרץ מבשכבת זרע שהשרץ אין לו חלוקת טומאה ומסיק שכבת זרע דחלוקה טומאה מה היא אילימא בין ישראלים לנכרים ה״נ הא איכא עכבר דים ועכבר דיבשה משמע דשרץ אין חלוקה טומאתו בין ישראל לנכרי לאו פירכא היא דאע״ג דאין עובדי כוכבים טמאים בשרץ אין לו חלוקת טומאה דומיא דשכבת זרע דשכבת זרע גופה איכא חילוק אבל בשרץ גופיה אין חילוק אלא בהנהו דמקבלי ממנו טומאה הילכך צריך למינקט עכבר דים ועכבר דיבשה והא דאיצטריך מיעוטא (שבת פג. נדה לד.) דעובד כוכבים אינו מטמא בזיבה משום דטומאת זיבה לאו טומאת מגע היא ומטומאה זו לא אשכחן דאימעטו ובן שמונה אינו מקבל טומאה כשהוא חי דלאו איקרי אדם: **והמלח.** משמע מהכא דאין מלח מקבל טומאה אבל השלג מיירי שלא חישב עליו לאכילה דלא מקבל טומאה דאי חשב עליו תיפוק ליה דהוי דבר המקבל טומאה כדמוכח במסכת נדה [דף יז. וע״ש ולע״ג ואולי צ״ל אבל השלג מיירי שלא חישב עליו למשקה דלא מקבל טומאה וכו׳ וע״פ הג״ה זו מובנים דברי התוספות על נכון]: **כולן** אין ממעטין בחלון. וטעמא משום דאין מתקיימין (ח) ונימסין במים (ח) דליכא למימר דטעמא משום דקשו לכותל ושקיל להו דהא מלח נמי קשה לכותל וקתני דממעט ומיירי כגון דמנחי בחספא והנך נמי ליתני דממעטי ודמנחי בחספא אלא אפילו דמנחי בחספא דלא קשו לכותל לא ממעטי: **חזי** לקריעה דלבושא. ואע״ג דאמר בפ״ק דסוכה (דף טז. ושם) ובשבת פרק כל הכלים (דף קכה.) דפחות משלש על שלש לא חזי לא לעניים ולא לעשירים ודאי לא מקבל טומאה כיון דלא מצנעו ליה אבל מ״מ לא ממעט דלא מבטל ליה דקא שקיל ליה כי (ט) מצטרף [יא] לקריעה דלבושא: **כיון** דאיכא צער בעלי חיים כו׳. וא״ת כולה בהמה שקיל ושדי לכלבים וי״ל דמיירי בקוף וכל דדמי ליה דמנח התם לטיולי ביה וניחא דנקט אבר ובשר ולא נקט בהמה גופה דאי חזיא לטיולי שקיל לה לטיולי בה ואי לא חזיא שדי לה לכלבים: **אתיא** אמיה ודריא ליה בשבת. ואיירי בגוסס שימות קודם שיצא השבת ואמר דשם תהא קבורתו:

דלית

עין משפט נר מצוה

יח א ב ג ד ה ו ז ח ט י מיי׳ פט״ו מהלכות טומאת מת הלכה ג:

יט כ מיי׳ פ״א מהל׳ מילה הל׳ יג ועיין בכ״מ ופכ״ה מהל׳ שבת הל׳ ו טוש״ע א״ח סי׳ של סעיף ח וטוש״ע י״ד סי׳ רסו סעיף יא בהג״ה:

כ ל מ נ מיי׳ פט״ו מהלכות טומאת מת הלכה ג:

רבינו גרשום

היא גופה תיחוץ בפני הטומאה. דהא קי״ל כלי חרס אינו מטמא מגבו: איבעית אימא דפומא לבר. (ומש״ה) אפ״ה אינה חוצצת: בחבית של מתכת. דמטמאה מגבה: או שעלו. שגדלו: ומטלניות שאין בהם ג׳ על ג׳. דלא מקבלי טומאה. והאבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה אבל עדיין סריכי בבהמה והן בחלון וכל הני מפרש לקמן למה ממעטין בחלון משום דלא הוי דבר חשוב ומבטלי להו אבל השלג וכול׳ אין ממעטין דמים הן: עשבים חזו לבהמה. ואמאי ממעטין הא לא מבטיל להו: באפרזתא. כלומר סם המות דבהמה דלא חזי לבהמה מש״ה מבטל ליה: כיון דקשי לכותל שקיל להו ולא מבטל להו ואמאי ממעטי בחלון. אמר רבא מש״ה ממעט דלא איכפת ליה מלקיית אותו כותל דחורבה היא ולא תליש להו בעוד שהטומאה בבית: בבאין חוץ מג׳ טפחים. חוץ מחלון דלא מזיק לכותל כלל וראשי ענפים מגיעין לכותל ליכא למיחש דילמא שקיל להו מש״ה ממעטין: ומטלניות. אמאי ממעט הא חזי לקריעה דלבושא לתקוני ומשני בסמיכתא דעב הוא ביותר ולא חזי: לאומנא. למקיז כלומר לקנח מן הדם ומשני בדשק דלא חזי לאומנא. אי הכי דמוקמת לה בדשק הא דתני שאין בהם ג׳ על ג׳ מש״ה לא מקבלי טומאה שאין בהן ד׳ על ד׳ מיבעי ליה דהכי דינא של שק. דעבה כעין שק ולא חזי שמחלדת כלי האומן כמו השק: בקלניתא. עוף הוא שכחש ביותר ואין ליה בשר וקא מבטל ליה ומקשא הא חזי לינוקא לשחק בו ולא מבטל ליה ואמאי ממעט ומשני במסרט דלא חזי לינוקא והא קי״ל דקלניתא לא מסרט. ואמאי לא קמבטל ליה דחזיא לינוקא ומשני כעין קלניתא דכחוש הוא ביותר ומסרט: ועובד כוכבים ששכן בחלון. ה״ה נמי ישראל אלא מש״ה נקט עובד כוכבים (א) לא שרי ליה דעובדי כוכבים נמי מבדלו מן המצורע מפני הסכנה שלא ימות קודם שעתו: במרריתא. שאין ראוי למאכל: דאית בה קוצי. וכשמתקנו בו העור יכנסו הקוצים בידים ולהכי מבטל ליה. ומקשי׳ כיון דקשי מלח לכותל כדתני במתני׳ אמאי ממעט הא שקל ליה שלא ילקה הכותל ומשני דמיתבא ההוא מלח בחספא דלא קשי לכותל. ומקשינן חספא גופא תיחוץ בלא מלח ואמאי נקט מלח:

(א) [נראה דצ״ל עובד כוכבים לרבותא דאפילו עובד כוכבים לא שרי ליה לעובדי כוכבים נמי וכו׳].

מסורת הש״ס

א) [חולין כה.], ב) [תוספתא דאהלות פי״ד], ג) [עי׳ תוס׳ לקמן קיח. ד״ה דין], ד) שבת קלה. יבמות פ. [תוספתא שבת פט״ז], ה) [ב״ק מז:], ו) [עי׳ רש״י ברכות לד. ובמגילה כה. ד״ה מרזפתא ובגיטין נו: ד״ה ארזפתא ומלוה לייבש ועי״ע רש״י ב״ק מז: ד״ה באפרזתא], ז) [נ״ל הרי אמרן], ח) נ״ל כמים. רש״ש, ט) נ״ל מצטרף,

גליון הש״ס

גמרא חזי לה לקריעה. בערוך ערך רקע הגירסא למרקע לבושא ועיין מ״ק דף כח ע״א תוס׳ ד״ה מאן רקיע: תוס׳ ד״ה היא. גם החבית נתקלקל. כדאיתא בב״מ דף לח ע״ב וברש״י שם ד״ה לקנקנים: שם ד״ה ועבו״ם כו׳ יצא עבו״ם שאין לו קהל. בגמרא שם דחה זו דדלמא מכרת אמעטא ולא מטומאה ומסקינן דילפינן מקרא איש אשר יטמא ולא יתחטא כל שיש לו טהרה יש לו טומאה ולע״ג:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אינו מטמא מגבו לא צריכא דפומא: (ב) שם באפרזתא חזיא להסקה בלחים או שעלו: (ג) שם חוץ משלשה לחלון: (ד) רש״י ד״ה באפרזתא גרסי׳ והוא סם: (ה) תום׳ ד״ה היא וכו׳ לצלויי בה כו׳ עד אמר להו: (ו) בא״ד לדבר אחר: (ז) ד״ה שעלו וכו׳ וי״ל דהתם בעינן כצ״ל ותיבת בכלי נמחק: (ח) ד״ה כולן וכו׳ ונימוסין וליכא כצ״ל ותיבת במים נמחק:

לעזי רש״י

גלש״א [גלצ״א]. קֶרח.

גריישלא״ן [גרישל״א]. ברד.

מוסף רש״י

ומניקתו מפני הסכנה. מפני שחלב הרבה בדדיה ומביאה לידי חולי (שבת קלה.) או: סכנת שניהם הבן והאם שלא ירבה חלב הדדין ותיאנס ותמות (יבמות פ:).

מוסף תוספות

א. דהא חזיא ליה. רמב״ן. ב. כיון שסופו לינטל, הטומאה עוברת דרך מקצתו הפתוח. רבינו יונה. ג. שאין דרך לטומאה ליכנס. שם. ד. אלא טעמא כדאמרן דכיון שסוגרין לגמרי אע״פ שעתידין לינטל חוצצין. רשב״א. ה. דרך החלון. רמב״ן. ו. כיון שקצתה באהל המת. ריטב״א. אפי׳ בלא נגעה במת אלא שקבלה טומאה מן האהל של מת. ר״ן. ז. אשר החרב בתוכו טומאת שבעה כבא אל אהל המת. תוס׳ נזיר נג: ח. וחוצצין בפני החבית. רשב״א. ט. לא הויא חציצה יפה אבל למעט בחלון אם הם מתנענין מה בכך מ״מ ממעטין הן את החלון ואין בו פותח טפח. תוס׳ ריד י. וכל שהוא טמא מעצמו אינו ממעט. רמב״ן. יא. דנהי דלא חזי על הרוב זימנין דבעי ליה עני על ידי הדחק ושקיל ליה. ריטב״א.